

TEXTOS DE PLATÓ (SELECTIVITAT 2012)

Text 1

"-Examina ara -vaig seguir jo- què els passaria, a aquests homes, si se'ls deslliurés de les cadenes i se'ls guarís del seu error. Si algun fos alliberat i de seguida fos obligat a aixecar-se i a girar el coll, i a caminar i mirar cap a la llum, en fer tots aquests moviments experimentaria dolor, i a causa de la llum seria incapaç de mirar els objectes, les ombres dels quals havia vist. ¿Què creus que respondria el presoner si algú li deia que el que veia abans no tenia cap valor, però que ara, que està més pròxim a la realitat i que està girat vers coses més reals, hi veu més correctament? I si, finalment, fent-li mirar cadascuna de les coses que li passen pel davant, se l'obligués a respondre què veu? No creus que romandria astorat i que li semblaria que el que havia vist abans era més vertader que les coses mostrades ara?

-Així és -va dir.

-Així, doncs, si, a aquest mateix, l'obliguessin a mirar el foc, ¿els ulls li farien mal i desobeiria, girant-se una altra vegada cap a aquelles coses que li era possible de mirar, i seguiria creient que, en realitat, aquestes són més clares que les que li mostren?

-Sens dubte seria així -va dir.

-I -vaig proseguir-, si aleshores algú, per força, l'arrossegues pel pendent abrupte i escarpat, i no el deixés anar abans d'haver arribat a la llum del sol, ¿no és cert que sofriria i que es revoltaria en ser tractat així, i que, un cop arribat a la llum del sol, s'enlluernaria i no podria mirar cap de les coses que nosaltres diem que són vertaderes?

-No podria -digué-, almenys no de cop.

-Necessitaria acostumar-s'hi, si volia contemplar les coses de dalt. De primer, observaria amb més facilitat les ombres; després, les imatges dels homes i de les coses reflectides a l'aigua; i, a la fi, els objectes mateixos. Després, tot aixecant la vista cap a la llum dels astres i de la lluna, contemplaria, de nit, les constel·lacions i el firmament mateix, molt més fàcilment que no pas, durant el dia, el sol i la llum del sol.

-És clar que sí."

-Finalment, penso que podria mirar el sol, no només la seva imatge reflectida a les aigües ni a cap altre indret, sinó que seria capaç de mirarlo com és en si mateix i de contemplar-lo allà on veritablement és."(Plató, *República* 515)

1. *Explicar breument el contingut del text. (2 punts)*

2. *Explicar el significat, en el text, de l'expressió " mirar-lo com és en si mateix i de contemplar-lo allà on veritablement és." (1 punt)*

3. *Com es porta a terme el coneixement segons l'explicació platònica d'aquest text? (3 punts)*

4. *Compara el mite de la caverna amb la teoria de la realitat de Plató (2 punts)*

5. *Creus que té alguna vigència allò que explica el mite de la caverna? (2 punts)*

Text 2

"-Agafa, doncs, una línia que estigui tallada en dos segments desiguals, i talla una altra vegada cada segment segons la mateixa proporció, el del gènere visible i el de l'intel·ligible, i tindràs -segons la claredat i foscor de cadascun- en el visible un primer segment: les imatges. Anomeno imatges abans que res les ombres, després les visions que es formen en les aigües i en aquelles coses que són sòlides, llises i brillants, i tot el que és semblant a això, m'entens?

-Si que t'entenc.

-En l'altre segment, doncs, posa-hi allò que s'assembla a això: tant els animals que ens envolten com allò que està plantat i el gènere sencer de les coses elaborades.

-Ho poso, digué.

-¿Potser voldries també admetre, vaig dir, que el que és visible es divideix en veritat i en manca de veritat, de manera que la imatge té la mateixa relació respecte a allò que imita que la que té allò que s'opina respecte a allò que és conegut?

-Sí, certament, digué.

-Doncs, considera també, a més, la manera de dividir el segment de l'intel·ligible.

-Com?

-De manera que l'ànima es vegi obligada a buscar una de les parts tot servint-se, com d'imatges, d'aquelles coses que abans eren imitades, a partir d'hipòtesis i anant no cap al principi sinó cap a la conclusió; però [considera] la segona [part], partint també d'una hipòtesi -per arribar a un principi no hipotètic- i sense les imatges d'allò, fent el camí amb aquelles idees soles i a través d'elles" (Plató, *República* 509d-510b)

1. *Explicar breument el contingut del text. (2 punts)*

2. *Explicar el significat, en el text, de "el que és visible" i d'"allò intel·ligible" (1 punt)*

3. *Per què divideix Plató la realitat en diferents tipus d'éssers? (3 punts)*

4. *Compara el símil de la línia amb el mite de la caverna (2 punts)*

5. *Creus que conèixer una cosa en profunditat només és possible a través de la raó? (2 punts)*

Text 3

"-La moderació, vaig fer jo, ve a ser una disciplina dels plaers i un domini dels desigs; d'això, n'hi ha que en diuen i no sé en quin sentit, 'ser amo de si mateix', i encara d'altres expressions per l'estil, calcades d'aquesta, oi?

- Molt encertat digué.

- Ara bé, això de 'ser amo de si mateix' té gràcia, oi? Perquè el qui és amo d'ell mateix, serà també evidentment, esclau de si mateix, i l'esclau, amo, perquè en tots els casos ens referim al mateix individu.

- És indiscutible.

- Però, vaig fer jo, a mi em sembla que aquesta dita significa que en un mateix home hi ha una part millor i una pitjor, i que quan la que per naturalesa és millor domina la pitjor, ve això de dir-ne 'ser amo de si mateix' és a dir, un elogi; en canvi, quan a resultes d'una mala criança o d'una mala companyia la part millor queda en inferioritat i és dominada per l'excés de la part pitjor, aleshores ve allò altre de criticar-ho com a fet vergonyós i d'anomenar-ho 'ser esclau de si mateix', i de dir llicenciosa la persona que es troba en aquesta situació." (Plató, *República* 430 e-431 a)

1. *Explicar breument el contingut del text. (2 punts)*

2. *Explicar el significat, en el text, de "ser amo de si mateix" (1 punt)*

3. *Per què creu Plató que l'ànima ha de manar al cos? (3 punts)*

4. *Compara les idees del text amb les diferents facultats de l'ànima segons Plató (2 punts)*

5. *Creus que la millor part de tu és la que domina els desitjos? (2 punts)*

Text 4

- Sòcrates: imagina't, doncs, uns homes en un antre subterrani com una caverna – amb l'entrada que s'obre cap a la llum- , on es troben des de la infància i lligats de cames i coll, de manera que han de mirar sempre endavant, sense poder girar el cap a causa de les cadenes. Suposa que , darrere d'ells, a una certa distància i a una certa altura, hi ha un foc que els fa claror i un camí entre aquest foc i els captius. Admet que un mur voreja el camí , com els parapets que els xerraires de fira posen entre ells i els espectadors per amagar les trampes i mantenir en secret les meravelles que mostren.
- M'ho imagino – va dir.
- Afigura't ara, al llarg d'aquesta tàpia, uns homes que porten tot tipus d'objectes que són molt més alts que el mur, els uns amb forma humana, d'altres amb forma d'animals, fets de pedra, de fusta i de tota mena de materials; i, com és natural, els qui transporten els objectes, els uns s'aturen a conversar i d'altres passen sense dir res.
- És estranya – digué – l'escena que descrius, i són estranys els presoners.
- S'assemblen a nosaltres – vaig dir jo –; en efecte, aquests, després d'ells mateixos i dels altres, creus que hauran vist res més que les ombres projectades pel foc cap al lloc de la cova que hi ha davant seu?
- No pot ser de cap altra manera si estan obligats a mantenir llurs caps immòbils tota la vida.
- I què me'n dius, dels objectes transportats? No creus que succeeix això mateix?
- Sens dubte.
- No creus que si els objectes tinguessin la capacitat d'enraonar entre ells, els presoners creurien que les ombres que veuen són objectes reals.
- És clar.
- I què passaria si la presó tingués un eco a la paret del davant dels presoners? Cada vegada que un dels vianants enraonés, no creus que ells pensarien que són les ombres les qui enraonen?
- Per Zeus, jo bé que ho crec, digué.
- Certament, vaig continuar jo, aquests homes no poden considerar cap altra cosa com a vertadera que les ombres dels objectes.
- Així ha de ser.
- Examina ara, vaig continuar jo, què els passaria, a aquests homes, si se'ls deslliurés de les cadenes i se'ls guarís del seu error. Si algun fos alliberat i de seguida fos obligat a aixecar-se i a girar el coll, i a caminar i a mirar cap a la llum, en fer tots aquests moviments experimentaria dolor, i a causa de la llum seria incapaç de mirar els objectes, les ombres dels quals havia vist. Què creus que respondria el presoner si algú li deia que el que veia abans no tenia cap valor, però a que ara, que està més pròxim de la realitat i que està girat vers coses més reals, hi veu més correctament i si, finalment, fen-li mirar cadascuna de les coses que li passen pel davant, se l'obligués a respondre què veu? No creus que romandria astorat i que li semblaria que el que havia vist abans era més vertader que les coses mostrades ara?
- Així és, va dir.
- Així, doncs, si, a aquest mateix, l'obliguessin a mirar el foc, els ulls li farien mal i desobeiria, girant-se una altra vegada cap a aquelles coses que li era possible de mirar, i continuaria creient que , en realitat, aquestes són més clares que les que li mostren?
- Sens dubte seria així, va dir.
- I, vaig prosseguir, si aleshores algú, per força, l'arrossegués pel pendent abrupte i escarpat, i no el deixés anar abans d'haver arribat a la llum del

- Sol, no és cert que patiria i que es revoltaria en ser tractat així, i que, un cop arribat a la llum del sol, s'enlluernaria i no podria mirar cap de les coses que nosaltres diem que són vertaderes?
- No podria, digué, almenys no de cop.
 - Necessitaria acostumar-s'hi, si volia contemplar les coses de dalt. De primer, observaria amb més facilitat les ombres; després, les imatges dels homes i de les coses reflectides a l'aigua; i a la fi, els objectes mateixos. Després, tot aixecant la vista cap a la llum dels astres i de la Lluna, contemplaria, de nit, les constel·lacions i el firmament mateix, molt més fàcilment que no pas, durant el dia, el Sol i la llum del Sol.
 - És clar que sí.
 - Finalment, penso que podria mirar el Sol, no tan sols la seva imatge reflectida en les aigües ni en cap altres indret, sinó que seria capaç de mirar-lo tal com és en ell mateix i de contemplar-lo allà on veritablement és.
 - Necessàriament, digué.
 - I després d'això ja podria començar a raonar que el Sol és qui fa possibles les estacions i els anys, i és qui governa tot el que hi ha a l'espai visible, i que és, en certa manera, la causa de tot el que els seus companys contemplaven a la caverna.
 - És evident, digué, que arribaria a aquestes coses després d'aquelles altres.
 - I doncs, què? Ell, en recordar-se del seu estatge anterior i de la saviesa d'allà i dels qui aleshores estaven encadenats, no creus que se sentiria feliç del canvi i compadiria els altres?
 - Certament.
 - I creus que envejaria els honors, les lloances i les recompenses que allà sota donaven a qui millor observava el pas de les ombres, a qui amb més seguretat recordava les que acostumaven a desfilars al davant, al darrere o al costat d'unes altres, i que, per aquests motius, era capaç d'endevinar d'una manera exacta el que vindria? Tu creus que desitjaria tot això i que tindria enveja dels antics companys que gaudeixen de poder o són més honorats, o bé preferiria, igual que l'Aquil·les d'Homer, "passar la vida al servei d'un pagès i treballar per a un home sense béns" i suportar qualsevol mal abans de tornar a l'antic estat?
 - Jo bé que ho crec així, digué, que més s'estimaria qualsevol sofriment que no pas tornar a viure d'aquella manera.

 - I pensa també això que et diré. Si aquest home tornés una altra vegada a la cova i s'assegués a la seva antiga plaça, no es trobaria com cec, en arribar de sobte de la llum del sol a la fosca?

 - Sí, certament, digué.
- I si hagués de tornar a donar la seva opinió sobre les ombres per competir amb aquells homes encadenats, mentre encara hi veu confusament abans que els ulls no se li habituïn a la fosca, i el temps per habitar-s'hi seria llarg, no és cert que faria riure i que dirien d'ell que, per haver volgut pujar, tornava ara amb els ulls malmesos, i que no valia la pena ni tant sols d'intentar l'ascensió? I a qui intentés deslligar-los i fer-los pujar, si el poguessin prendre amb les seves pròpies mans i el poguessin matar, no el matarien? (*República*, VII 514a – 517a)

-
1. Poseu un títol a aquest text i resumiu-ne les idees principals.
 2. Què és una al·legoria? Analitza l'estructura d'aquest text d'acord amb aquesta definició.
 3. Quin és el tema principal que es discuteix en aquest text? Quina solució s'hi proposa?
-

4. Analitza les metàfores i contraposicions (llum/ombra, etc.) Indica'n els temes principals.

Text 5

- Doncs bé, vaig dir, observa que, tal com dèiem, són dos (el bé i el Sol), i que mentre l'un regna sobre el gènere i la regió intel·ligible, l'altre, en canvi, sobre la visible, i no dic que sobre el cel, perquè no et sembli que jugo amb el terme. En tot cas, tens al davant aquests dos conceptes, el de visible i el d'intel·ligible.
- Els tinc.
- Agafa, doncs, una línia que estigui tallada en dos segments desiguals, i talla una altra vegada cada segment segons la mateixa proporció, el del gènere visible i el del intel·ligible, i tindràs – segons la claredat i foscor de cadascun- en el visible un primer segment: les imatges. Anomeno imatges abans que res les ombres, després les visions que es formen en les aigües i en aquelles coses que són sòlides, llises i brillants, i tot el que és semblant a això, si m'entens.
- Sí que t'entenc.
- En l'altre segment, doncs, posa-hi el que s'assembla a això: tant els animals que ens envolten com allò que està plantat i el gènere sencer de les coses elaborades.
- Ho poso, digué
- Accediràs aleshores – digué jo - a reconèixer que allò visible es divideix, en proporció a la veritat o a la carència d'ella, de mode que la imatge es trobe, respecte a allò que imita, en la mateixa relació d'allò opinat respecte a allò conegut?
- Per descomptat que accedeixo, - digué.
- Considera, doncs, ara de quin mode s'ha de dividir el segment d'allò intel·ligible.
- Com?
- De mode que l'ànima es veja obligada a buscar cadascuna de les parts servint-se, com d'imatges, d'aquelles coses que abans eren imitades, partint d'hipòtesis i encaminant-se així, no cap el principi, sinó cap a la conclusió; i la segona, partint també d'una hipòtesis, però per aplegar a un principi no hipotètic i duent a terme la seva investigació amb el sol ajut de les idees preses en sí mateixes i sense valdre's de les imatges a què la recerca d'allò recorria.
- No he comprés de mode suficient – digué – això de què parles.
- Doncs t'ho diré una altra vegada – vaig contestar -. I ho entendràs millor després del següent preàmbul. Crec que saps que aquells que s'ocupen de la geometria, aritmètica i d'altres estudis similars donen per suposat els nombres parells i senars, les figures, tres classes d'angles i altres coses emparentades amb aquestes i distintes en cada cas; les adopten com hipòtesis, procedint igual que si les coneguessin, i no es creuen ja en el deure de donar cap explicació ni a si mateixos ni als demés respecte a allò que consideren com evident per a tots, i d'ací és d'on parteixen successives i conseqüents deduccions que els duen finalment a allò que cercaven amb la investigació.
- Sé perfectament tot això – digué.
- ¿I no saps també que se serveixen de figures visibles sobre les que discerneixen, però no pensant en elles mateixes, sinó en allò a què aquestes es pareixen, discorrent, per exemple, sobre el quadrat en sí i la seva diagonal, però no sobre el quadrat que ells dibuixen, i igualment en els altres casos? I que així, les coses modelades i traçades per ells, de què són imatges les ombres i els reflexos produïdes en l'aigua, les utilitzen, de mode que siguin a la seua vegada imatges, en el seu desig

de veure aquelles coses en si que no poden ser vistes d'un altra manera sinó per mitjà del pensament.

- Tens raó – digué.
- I així, d'aquesta classe d'objectes deia jo que era intel·ligible, però que en la seva investigació es veu l'ànima obligada a servir-se d'hipòtesis i, com que no pot remuntar-se per damunt d'aquestes, no s'encamina al principi, sinó que usa com imatges d'aquells mateixos objectes, imitant-los al seu torn, pels de baix, que, per comparació amb aquests, són també ells estimats i honorats com a coses palpables.
- Ja entenc – digué; et refereixes a allò que es fa en geometria i en les ciències afins a ella.
- Doncs bé, aprèn ara que situo en el segon segment de la regió intel·ligible allò a què arriba per sí mateixa la raó valent-se del poder dialèctic i considerant les hipòtesis no com principis, sinó com vertaderes hipòtesis; es dir, esgraons i trampolins que l'eleven fins a allò no hipotètic, fins el principi de tot; i una vegada aplegue a aquest, anirà passant d'una a un altra de les deduccions que d'ell depenen fins que d'eixa manera arribe a la conclusió sense recórrer en absolut a res sensible, usant solament les idees preses en sí mateix, passant d'una a l'altra i acabant en les idees.
- Ja em dono compte – digué, encara que no perfectament, doncs em pareix molt gran l'empresa a què et refereixes, intentes deixar clar que és més clara la visió del ser i d'allò intel·ligible que proporciona la ciència dialèctica que allò que proporcionen les arts, a les quals serveixen de principis les hipòtesis; doncs, els que les estudien es veuen obligats a contemplar els objectes per mitjà del pensament i no dels sentits, però, com que no investiguen remuntant-se al principi, sinó partint d'hipòtesis, per això et pareix a tu que no adquireixen coneixement d'aquells objectes que són intel·ligibles quan estan en relació amb un principi. I crec també que a l'operació dels geòmetres i d'altres ho anomenes pensament, però no coneixement, perquè el pensament és quelcom que està entre la simple creença i el coneixement.
- Ho has entès – digué – amb tota perfecció. Ara aplica'm als quatre segments aquestes quatre operacions que realitza l'ànima: la intel·ligència al més elevat; el pensament al segon; al tercer dóna-li la creença i a l'últim la imaginació; i posa'ls en ordre, considerant que cadascun d'ells participa tant més de la claredat quan més participen de la veritat els objectes a què s'aplica. (*República*, 509d-511e)

-
1. *Expliqueu breument (al voltant de seixanta paraules) el tema, la tesi (idea o idees principals).*
 2. *En aquest símil Plató distingeix diversos nivells de coneixement, i situa el coneixement dels artistes en el nivell inferior i el filosòfic en el superior, per sobre del científic. Hi esteu d'acord? Raoneu la vostra resposta.*
 3. *Fes un dibuix del segment i col·loca tots els elements que surten al text.*
-

Text 6

- Malgrat que hi hagi vista en uns ulls i el qui la té intenti d'emprar-la, i hi hagi color en els objectes visibles, a menys que s'hi afegeixi un tercer element que, per naturalesa, s'escaigui particularment a aquesta mateixa funció, saps que la vista no podrà veure, i els colors romandran invisibles.
- Quin és aquest element de què estàs parlant? – va dir ell
- El que tu anomenes – vaig dir jo – la llum.

- És veritat el que dius. [...]
- A quina divinitat, doncs, de les que hi ha al cel consideres responsable que la llum ens faci veure el millor possible i que els objectes visibles puguin ser vistos?
- A la mateixa que tu – va dir ell – i la resta dels homes, ; és clar que és pel sol per qui preguntes. [...]
- Saps – vaig dir jo – que els ulls, quan hom els dirigeix ca a aquells objectes els colors dels quals ja no els omple la llum del dia, sinó les resplendors de la nit s’afebleixen i semblen gairebé cecs tal com nsi no tinguessin una visió sana.
- I tant – va dir ell.
- Per contra, crec jo, sempre que el sol li vessa la seva llum, veuen clarament, i sembla haver en ells aquella sana visió.
- Sens dubte.
- De la mateixa manera, doncs, has de concebre l’ull de l’ànima. Sempre s’aplica a aquell objecte, en què vessen la seva llum la veritat i l’esser , concep, comprèn i sembla tenir intel·ligència; en canvi, sempre que s’aplica a allò que està envoltat de tenebra, allò que neix i pereix, emet opinions i s’afebleix donant-los voltes per dalt i per baix, i sembla no posseir intel·ligència.
- Ben cert que ho sembla.
- Afirma, doncs, que el que forneix d’autenticitat els objectes coneguts i que confereix a qui coneix aquesta seva capacitat és la idea del Bé, causant de la ciència i de la veritat, en la mesura que són conegudes, i per molt bells que siguin tots dos, el coneixement i la veritat, si consideres aquesta idea del Bé com alguna cosa encara més bella, la consideraràs encertadament; i, tal com és correcte de considerar que la llum i la vista són semblants al sol, però no és correcte considerar que el sol mateix pel que fa a la ciència i a la veritat, és considerar cap de les dues com el be mateix, la naturalesa del qual ha de ser encara mes preuada. [...]
- Hauràs d’afirmar, segons que jo crec, que el sol és el causant, per als objectes visibles, no solament de la capacitat de ser vistos, sinó també del seu origen, creixement i nodriment, malgrat no ser ell mateix el seu origen.
- I com podria ser d’altra manera?

I als objectes cognoscibles, hauràs d’afirmar, no solament els és fornida pel Bé la capacitat de ser coneguts, sinó que també els és afegit per aquest l’èsser i l’essència, malgrat que el Bé no sigui essència, sinó que excel·leixi encara més enllà de l’essència en dignitat i poder.” (*República*, 507d- 509c)

1. *Esteu d’acord amb la tesi que no hi ha autèntica saviesa o coneixement si aquest no és orientat i tutelat per la idea del Bé? Raoneu la resposta.*
-

Text 7

“Llevat que els filòsofs governin en els Estats , o que els qui ara són anomenats reis i governants filosofin de manera genuïna i adequada, i que coincideixin en una mateixa persona el poder polític i la filosofia, i que es prohibeixi rigorosament que marxin separatament per cadascun d’aquests camins les múltiples naturaleses que actualment ho fan així, no hi haurà, estimat Glaucó, fi dels mals per als Estats ni tampoc, em sembla, per al gènere humà; tampoc abans d’això no es produirà, en la mesura del possible, ni veurà la llum del Sol, l’organització política que ara acabem de descriure verbalment. Això és el que des de fa una estona vacil·lo a dir, perquè preveia que el meu pensament xocaria amb el deu s altres; i és

diffícil d'advertir que no hi ha cap més manera de ser feliç, tant en la vida privada com en la pública." (*República*, V, 473d-e)

1. Definiu els conceptes clau del primer text segons els autors següents, i segons l'opinió comuna de l'època en què vivim.

Conceptes	Ús actual del terme	Sofistes	Plató
<i>Filòsof</i>			
<i>governant</i>			
<i>Justícia</i>			
<i>Educació</i>			
<i>Millor polis</i>			

2. Expliqueu breument (al voltant de seixanta paraules) el tema, la tesi (idea principal) i com sustenta l'autor la tesi.
 3. Compareu i relacioneu la concepció del poder en Plató amb d'altres concepcions que conegueu tot comparant en que es pareixen i en que s'allunyen.
 4. Cerqueu, en la història de la filosofia, una altra concepció del poder polític semblant o contrària a la que es després del text. Justifiqueu la resposta.
 5. Al marge de les vostres conviccions, busqueu dues raons que us semblin sòlides per defensar o criticar la doctrina del filòsof rei.
 6. Esteu d'acord amb l'afirmació que "la ciutat on menys desig de manar tinguin els que es disposen a fer-ho, és, per força, la que viu millor i amb menys revoltes, mentre que la que té el tipus contrari de governants viu també de la manera contrària"? Raoneu la resposta.
 7. El model de societat ideal que proposa Plató creieu que és factible?, creieu que és desitjable?
-

Text 8

"Considera si el règim de vida i la classe d'habitació que proposo als guardians és l'adequat. Vull, en primer lloc, que cap d'ells no tingui res propi que no sigui l'absolutament necessari; que no tinguin ni casa ni rebost on no pugui entrar tothom. Pel que fa a l'aliment, s'ordenarà que rebin de la resta de ciutadans una retribució adequada, ni més gran ni més petita que la que necessiten anualment uns guerrers forts, sobris i valents. Que mengin asseguts en taules comunes i que visquin junts com han de viure els guerrers en campanya. Se'ls farà entendre que els déus han posat en sa ànima or i argent divins i que, per tant, no tenen cap necessitat d'or i argent dels homes; que no els és permès de tacar la possessió d'aquest or immortal amb la barreja d'or terrenal; que l'or que ells tenen és pur, mentre que el dels homes ha estat sempre origen de molts crims; que a ells, a diferència dels altres ciutadans, els està prohibit

de manejar i tocar or i argent, guardar-ne per a ells, adonar-se'n els vestits, beure en copes d'aquests metalls. Només així podran salvar-se a ells mateixos i salvar la ciutat; perquè si adquireixen terra, casa i diner s'hauran d'anomenar empresaris i pagesos més que no pas guardians, i de defensors dels altres ciutadans passarien a ser tirans i enemics.”
(República, V, 417-418)

1. Expliqueu breument (al voltant de seixanta paraules) el tema, la tesi (idea principal) i com sustenta l'autor la tesi.
 2. Quines característiques ha de tindre la vida dels guardians?
 3. Qui són els “guardians” en l'actualitat? Tenen alguna semblança amb els guardians platònics? (fixa't en la vida d'un Guàrdia Civil o d'un militar a més de la d'un policia).
 4. Creus necessari avui en dia l'establiment d'incompatibilitats amb el càrrec de defensor del ordre públic?
-

Text 9

“-Escolta la resta del mite. Per tant, tots els qui viviu a la ciutat sou germans – així els direm mitològitzant – però al déu, en formar-vos, mesclà or en el llinatge d'aquells de vosaltres que estan destinats a governar, raó per la qual són els més valuosos; en el dels auxiliars, argent; i ferro i bronze en el dels pagesos i els altres menestrals. Certament, com que tots sou d'un mateix origen, la major part de vegades engendreu fills similars a vosaltres mateixos, però és possible que de vegades d'un pare d'or en neixi un fill d'argent, i que d'un pare d'argent en neixi un fill d'or, i que de manera similar es combinin els casos restants. Per tant, la primera cosa i més important que el déu ordena als qui governen és que de res no siguin tan bons guardians ni vigilin amb tanta cura com dels seus fills, observant quina mixtura hi ha en llurs ànimes; i si el fill propi és de bronze o de ferro, de cap manera ha de compadir-se'n, sinó que l'han d'integrar a la categoria que segons la seva naturalesa li correspon, sigui de pagès o de menestral, i si, pel contrari, d'aquest darrer en neix un fill d'or o d'argent, després de valorar-los, que elevin en els uns a la categoria de guardians i els altres a la d'ajudants, al·legant que un oracle ha anunciat que la ciutat quedarà destruïda quan sigui custodiada per un guardià de ferro o de bronze,. Ara bé, se't acut alguna estratagema per a fer-los creure aquest mite?

-No cap –va dir– per convèncer-los a ells mateixos; però potser sí als seus fills, als descendents d'aquests, i encara als qui vénen després.”
(República, III, 414d-415d)

1. Expliqueu breument (al voltant de seixanta paraules) el tema, la tesi (idea principal) i com sustenta l'autor la tesi.
 2. D'on s'esdevenen les diferències entre les funcions que ha de realitzar cada individu en la ciutat?
 3. Compara la teoria platònica de la divisió de funcions amb la seua doctrina sobre l'ànima.
-

Text 10

“-No serà, doncs, irracionalment – vaig dir jo – que judicarem que això són dues coses, l'una diversa de l'altra. La primera, amb la qual es calcula, l'anomenarem _____, i la segona, amb la qual

_____, i tenim gana i set, i resta com encisada per les altres passions, l'anomenarem _____ i concupiscible, companya de _____ i d'algunes satisfaccions.

- No és res absurd, i ho podem creure naturalment – va dir.
- De manera que – vaig proposar – amb això delimitarem dues formes dins la nostra _____. Però la còlera, allò amb què ens enfadàvem, és un tercer element, o bé serà de la mateixa naturalesa d'un dels dos?
- Segurament de la d'un dels dos, del concupiscible.
- I vet aquí – vaig fer jo – que crec en això per una cosa que antany vaig sentir, que Leontí, el fill d'Aglaió, pujava del Pireu ran del Mur Nou, per la part de fora. S'adonà d'uns cadàvers que penjaven al costat del botxí. Volia a l'encop _____ i no veure'ls, perquè també el _____ i el rebutjaven de la _____, els obrí, va córrer fins on eren els ajusticiats, i cridà: "Au, ulls remaleïts, atipeu-vos del bonic espectacle!".
- Això, jo també ho havia sentit a dir.
- Però aquest exemple ens il·lustra – vaig comentar – el fet que la còlera alguna vegada _____ amb les altres _____ com a quelcom divers d'elles."

(República, IV, 439d-440)

1. Col·loqueu els conceptes següents en el lloc escaient: desitgem, combat, veure'ls, part racional, plaers, part irracional, repel·lien, passions, ànima, curiositat, internament.

2. Expliqueu breument (al voltant de seixanta paraules) el tema, la tesi (idea principal) i com sustenta l'autor la tesi.

3. Què vol il·lustrar l'exemple que explica Sòcrates?

4. Busqueu altres exemples de la vida quotidiana que il·lustren el conflicte entre la raó i el desig de què parla el text.

5. Busqueu a quina de les tres parts de l'ànima corresponen les tres virtuts que teniu definides a continuació.

a. _____ Temperància o moderació (sophrosyne). "Ordre i continència dels plaers i dels desigs [...] o domini de si mateix [...] entenent que aquesta expressió vol dir que en l'ànima del mateix home s'hi poden distingir una part millor i una de pitjor, i que quan la part que és millor per naturalesa mana sobre la part pitjor, es diu que l'home posseeix un domini de si mateix". República, 430d

b. _____ Coratge (andreia): "Quan la part irascible conservi la lucidesa racional respecte a allò que és terrible i allò que no ho és, mitjançant el record de les seves penes i plaers". República, 442b

c. _____ Prudència (phronesis): "Ciència que posseeixen tan sols determinats ciutadans i amb la qual es resolen les qüestions generals de la ciutat sencera, tractant que aquesta mantinga les millors relacions possibles, no només amb si mateixa, sinó també amb altres ciutats". República, 428

6. Digueu quines relacions es poden establir entre els termes següents. Argumenteu la resposta.

a. Les tres parts de l'ànima a Plató i les tres instàncies mentals a Freud (consulteu a Internet sobre la teoria psicoanalítica freudiana si s'escau).

7. Segons Plató, les tres motivacions bàsiques de l'acció humana són: tenir (diners o possessions), guanyar (honors o premis) i saber (coneixements o habilitats). El predomini de l'una o l'altra determina el caràcter o personalitat de cada individu. Esteu d'acord amb aquesta teoria de les tres motivacions bàsiques de Plató? Raoneu la resposta.

Text 11

- Tu pensa que el que et diré ha succeït a una o a moltes naus: hi ha un patró que guanya tots els de la nau en corpulència i en força, però sordeja i no s'hi veu gaire, i els seus coneixements de nàutica són a nivell dels sentits que hem dit; altrament, els mariners es barallen entre ells per pilotar, i cadascun es creu que ho ha de fer ell, tot i que mai no n'ha après l'art, i no pot dir qui ha estat el seu mestre ni el temps en què féu l'aprenentatge. Però és que damunt encara afirmen que no és cosa ensenyable, i estan disposats a esquarterar el qui digui que ho és; ells s'escampen sempre al voltant del patró i li demanen, i li fan tots els papers de l'auca perquè els confiï el timó; quan no el poder convèncer, sinó que més aviat ho fan d'altres, aquests, els maten o foragiten del vaixell; després subjuguen el noble patró amb mandràgores, o begudes o amb qualsevol altra cosa, i governen la nau i malgasten el que hi ha, i naveguen així, bevent i banquetejant, que és el que es pot esperar d'aquests tals, i, per acabar-ho d'adobar, lloen, qualificant-lo d'expert en nàutica i en l'**art** de pilotar i d'entès en les coses d'un vaixell, el que sigui hàbil a col·laborar perquè ells governin el bastiment convencent o violentant el patró; el qui no es presta a fer-ho, me'l menyspreen per inútil, tot això quan ells, de l'**ofici** en si del pilot no en **saben** res de res, de com li cal necessàriament tenir en compte les estacions de l'any, i el cel, i els astres, i els vents, i tots els aspectes que corresponen a aquests art, això si el pilot ha de ser realment el capità de la nau, per **governar**-la, tot prescindint del fet que alguns ho acceptin o no perquè pensin que un tal ofici i la seva pràctica no es poden assimilar només exercint el pilotatge. Doncs bé, si a les naus succeeix això que hem dit, no creus que del veritable pilot d'ofici els mariners de les naus tripulades així en diran que viu a la lluna, que té molta xerrameca, i que no els serveix per a res?

- Sí, i molt – afirmà Adimant.

I vaig fer jo: - No penso pas que et calgui veure la comparació interpretada en el sentit que aquesta actitud és equiparable a la de les ciutats pel que fa als filòsofs veritables; ja comprens el que vull dir. (*República*, 488a—489a)

1. Empleneu la taula següent indicant les correspondències de cadascun dels elements de la comparació que fa el text:

Nau	Ciutat
Patró o pilot corpulent però discapacitat	tirà
Mariners	
Art o ofici de la navegació	
Timó de la nau	
Veritable pilot d'ofici	

1. A partir de les paraules destacades en negreta en el text expliqueu què entén l'autor per política.
2. Quina idea de la naturalesa humana es desprèn del text? Abans de respondre considereu les qüestions següents:
 - i. Quina relació tenen els homes amb el poder?
 - ii. Per què els mariners necessiten un patró o capità, segons Plató?

- iii. De quina manera la psicologia de Plató justifica aquesta concepció pessimista de la naturalesa humana?
- iv. Com es relaciona el que diu el text amb la doctrina del filòsof rei?

4. Desenvolpeu una reflexió personal ben argumentada al voltant de les qüestions següents: us sembla encertada la comparació de la ciutat amb una nau? Fins a quin punt són equiparables el govern d'una ciutat (política) amb el govern d'un vaixell (nàutica)? La política és un ofici, un saber, una ciència...?

Text 12

[Glaucó:] Conten que Giges era un pastor jornalero del rei de Lídia d'Aleshores. En ocasió d'un gran temporal d'aigües i d'un sisme s'obrí un tros de terra i es féu un esvoranc en el lloc on pasturava. El pastor va veure-ho meravellat, davallà per allí i entre moltes altres coses prodigioses que relata el mite, contemplà un cavall de bronze, buit, amb unes portetes practicables. Ell s'hi abocà i comprovà que dins hi havia un mort pel que semblava de corrupció major que la d'un home corrent. El difunt no duia altra cosa sinó un anell d'or a la mà; Giges l'hi va treure i sortí d'allí. Quan hi hagué l'acostumada reunió de pastors per notificar mensualment al rei què havia passat als ramats, diuen que aquell pastor hi anà amb l'anell posat. Assegut, doncs, entre els altres, el féu girar per atzar, i el seu gravat li quedà encarat amb la palma de la mà, amb la qual cosa el pastor esdevingué invisible per als seus companys de grup, que es posaren a parlar d'ell com d'un absent. Ell se'n meravellà, tocà altre cop l'anell i girà cap a la part de fora el gravat; efectuat el gir, tornà a ser visible. El pastor se'n adonà i provà de nou l'anell, si tenia aquella eficàcia. I li succeí efectivament tal cosa: girant l'anell endins ell es tornava invisible, si després el girava cap enfora, visible. Comprovat tal poder, amb les seves traces i manyes de seguida aconseguí ser escollit per missatger dels qui anirien a veure el rei. Doncs s'incorporà, seduí la reina i amb l'ajuda d'ella parà un parany al rei i l'assassinà; així li usurpà el poder. Aleshores, si d'anells d'aquests n'hi hagué dos, un se'l posaria el just, i l'altre el injust. Doncs bé, és opinió comuna que no hi hauria ningú que fos de conviccions tan fermes que es retingués en la justícia i s'abstingués dels béns aliens i no els toqués, tot i ser-li possible d'agafar tot el que volgués del mercat, i entrar a les cases per fornicar amb qui li vingués de gust, i matar, o treure de la presó, els qui li passessin pel cap, i fer qualsevol cosa entre els homes, com si ell fos un semidéu. Així actuaria el just, i no faria res diferent de l'altre; tots dos s'adreçarien a un mateix objectiu. Per tant, d'això es dirà que és un gran indici que ningú és just voluntàriament, sinó per força, perquè particularment per a ell no és un bé, ja que a qualsevol lloc que un home creu poder cometre injustícia, no se'n està. Tothom pensa que, personalment, li és molt més profitosa la injustícia que la justícia. (*República*, II, 359d-360d)

1. Trieu la frase que expressa millor la tesi del text. Després indiqueu quin és el problema que el text vol abordar.

- a) Ser just és de rucs.
- b) La majoria creu que és millor ser injust i que ningú és just per voluntat pròpia.
- c) La majoria creu que la justícia és el màxim bé dels homes.
- d) Fins i tot, a estones, els homes més justos desitjarien ser invisibles.

2. Plató, fent-se ressò de les idees d'alguns sofistes, fa dir a Glaucó: "Ningú no és just voluntàriament, sinó per força, perquè particularment per

a ell no és un bé”. Què li respondria Sòcrates? Per què? Justifiqueu la resposta.

3. L'al·legoria de l'anell de Giges exemplifica una opinió que, segons Plató, sostenen la majoria dels homes: ningú no és just voluntàriament. En el text següent, el mateix Plató fa una refutació d'aquesta opinió comuna que ell considera equivocada i nociva:

“[...] els justos se'ns mostren més savis, millors i més forts per obrar, i els injustos, incapaços d'obrar d'acord entre ells [...] perquè no es deixarien mútuament en pau si fossin totalment injustos. És evident, doncs, que hi havia entre ells una justícia residual que els movia a no fer-se injustícia mútuament quan la feien a aquells contra els quals anaven, i per la qual feien el que feien essent dolents només a mitges, ja que els totalment injustos són totalment incapaços d'actuar.”

Plató, *República*, II, 352b-c

a) Expliqueu breument en què consisteix aquesta refutació de l'opinió comuna i busqueu alguns exemples que la il·lustren.

b) Quina postura defenseu, la de l'opinió comuna o la de Plató?

Text 13

- Vet aquí doncs – vaig dir jo – que encara que amb dificultats hem arribat a terme, hem arribat raonablement a la conclusió que les diverses parts que hi ha a la ciutat també són a l'ànima de cada individu, i en el mateix nombre [...].
- I em penso, Glaucó, que direm que un home és just de la mateixa manera que la ciutat era justa.
- També això és absolutament indiscutible.
- I no hem oblidat de cap manera allò, que la ciutat era justa perquè, de les tres menes de gent que té, cadascuna d'elles fa el que li pertoca.
- No crec pas que ho hàgim oblidat – digué.
- De tota manera cal no oblidar que cadascú de nosaltres serà just i farà el que li pertoca només si cadascuna de les seves parts individuals fa el que li correspon.
- Certament, cal no oblidar-ho.
- Per tant, governar correspon a la part racional, perquè és sàvia i té previsió sobre tota l'ànima, i a la fogositat li correspondrà ser súbdita i aliada de la part racional.
- Totalment [...].
- I aquestes dues parts, pujades així, formades de debò en els seus deures que han après, s'imposaran a la part concupiscible, la qual cosa ocupa l'espai més gran de l'ànima i és naturalment insaciable de diners; vigilaran, doncs, el concupiscible, que no s'ompli dels anomenats plaers corporals, que no es torni gran i fort, i que ja no faci el que li pertoca, sinó que provi d'esclavitzar i governar el que per naturalesa no li correspon, i capgirar la vida de tots.
- Ha de ser exactament així.
- I jo vaig dir: “i no seran aquestes dues parts les que vetllaran més bé per tota l'ànima i per tot el cos, la primera deliberant, la segona lluitant a favor d'ella, obeint la que regeix i complint el que decideixi mitjançant el coratge?”
- Això mateix.

(*República*, 441c – 442b)

1. Expliqueu que entén l'autor per *justícia*. Responeu seguint els passos següents:

-Subratlleu tots els fragments del text que puguin ajudar a fer veure què entén l'autor per *justícia*.

-Feu una llista d'aquestes idees ordenant-les segons la seva importància i indiqueu amb quins conceptes o teories de l'autor es corresponen.

-Representeu de manera esquemàtica les connexions amb altres conceptes o teories de l'autor que hi puguin estar relacionats.

-Redacteu la resposta a la pregunta inicial.

2. Compareu i relacioneu el paper del plaer en Plató i Epicur, cercant i argumentant afinitats i oposicions.

3. Indiqueu tres conductes individuals que puguin explicar-se pel predomini de la part racional, irascible i concupiscible, respectivament. A continuació, indiqueu tres exemples que palesin el predomini de savis, militars i banquers, respectivament. Us sembla encertat el paral·lelisme entre individu i societat que defensa Plató?

3. Plató defensa la necessitat de diferents grups o classes socials amb funcions i drets també diferents. Aquesta idea us sembla compatible amb el sentit modern de la igualtat?

Text 14

“Observa, doncs, Glaucó – vaig dir jo –, que no perjudicarem els qui entre nosaltres esdevinguin filòsofs, sinó que els exposarem justos arguments per tal de cominar-los a vigilar i tenir cura de la resta dels ciutadans. Els direm que a les altres ciutats és natural que uns tals homes no prenguin part en els seus treballs, ja que n'esdevenen per ells mateixos sense voler-ho la constitució de cadascuna d'elles, i és de justícia que l'ésser que s'ha creat a ell mateix no degui a ningú el seu nodriment i no en vulgui pagar a ningú les despeses, a vosaltres, però, nosaltres us vàrem engendrar per a vosaltres mateixos i per a la resta de la ciutat com a cabdills i reis, com en un eixam d'abelles, i heu estat educats millor i més perfectament que ells i sou capaços de prendre part en totes dues activitats. Cal que cadascú baixi, doncs, per torns a l'habitatge dels altres i s'avesi a contemplar les tenebres, un cop avesats, veureu i reconeixereu mil vegades millor que els d'allí cadascuna de les imatges que hi ha, perquè haureu vist la veritat sobre la justícia, la justícia i el Bé. I així la nostra ciutat, tant per a vosaltres com per a nosaltres, viurà de dia i no entre els somnis de la nit, tal com viuen ara moltes per culpa dels que s'esbatussen els uns contra els altres, com contra ombres, i es revolten per ocupar el poder en la idea que aquest és un gran bé. La veritat és potser de la següent manera: la ciutat on menys desig de manar tinguin els que es disposen a fer-ho, és, per força, la que viu millor i amb menys revoltes, mentre que la que té el tipus contrari de governants viu també de la manera contrària.”

(*República*, VII, 519d – 520d)

Text 15

- Vejam, doncs – vaig dir –, examina-ho amb mi. Fes memòria de la semblança entre l'home i la ciutat, considera l'un i l'altra punt per punt i exposa què els passa, respectivament.

- A quina mena de coses et refereixes? – preguntà.

- Primer – vaig dir – per parlar de la ciutat, la regida tirànicament, la declares lliure o esclava?
 - Esclava d'allò més – ell que va fer-me.
 - Tanmateix, hi veus amos i homes lliures.
 - Sí, els hi veig – va declarar – naturalment, però n'hi ha pocs; la part més considerable, la totalitat, per dir-ho així, és esclava de manera indigna i miserable.
 - Per tant – vaig argüir – si l'home és homologable amb la ciutat, no serà forçós que en ell hi hagi la mateixa ordenació, i que la seva ànima estigui plena a vessar de molta esclavitud i opressió, i que les parts de la seva ànima que són les més decentes es vegin servides, i que aquesta petita part, que és la pitjor i la més boja, senyoregi?
 - És forçós – va dir.
 - Doncs què? D'aquesta ànima, diràs que és esclava o lliure?
 - El que és jo, esclava, per descomptat.
 - Doncs la ciutat esclava i tiranitzada és la que menys fa el que vol.
 - Ben cert.
 - Per tant, tampoc l'ànima tiranitzada no farà el que voldrà, em refereixo a la seva totalitat, sinó que, arrossegada sempre pel tàvec, es veurà plena de confusió i de pesar.
 - Sí, com no?
 - I la ciutat regida tirànicament serà, i això inevitablement, rica o pobra?
 - Pobra.
 - Per tant, l'ànima tiranitzada serà indefectiblement sempre pobra i indigent.
 - Això mateix – va dir ell.
 - Doncs què? No serà forçós que un home així i una ciutat així estiguin plens a vessar de por?
 - Sí, de molta por.
 - Creus que trobaràs en alguna altra més gemecs i laments, i planys i dolors?
 - No, de cap manera.
 - I et penses que, d'aquestes coses, n'hi ha més en algun altre home que en aquest tirànic, embogit pels desigs i pels amors?
 - Com podria ser? – va preguntar.
 - És tot això que consideraves, per tant, i altres coses per l'estil quan judicaves que una tal ciutat és la més malaurada de les ciutats.
- (República, 577c-578b)*

1. Per què diu l'autor que tant en l'individu com en la ciutat hi ha una part millor i una de pitjor? Quines són aquestes parts? Què passa quan domina la part pitjor?

2. En el text apareixen almenys cinc característiques de l'home i la ciutat tirànics; enumera-les i després explica què entén l'autor per tirania.

3. En un passatge anterior a aquest Plató afirma el següent: "Sentiràs a dir pertot arreu, en ciutats governades democràticament, que la llibertat és el més preuat i que tan sols en un règim així hauria de viure l'home de naturalesa lliure". Però aquest elogi aparent de la democràcia només és el preludi d'una sèrie de crítiques molt dures. Cerqueu aquestes crítiques que Plató fa al règim democràtic, situeu la tirania en la successió dels règims polítics i expliqueu per què s'hi arriba segons Plató.

4. Què és per vosaltres un home esclau? Com és una societat esclava?
